

Norsk utrikesopinion och svensk debatt

En överväldigande norsk opinion står bakom regeringens och riksdagens utrikespolitik. Motståndet är begränsat till kommunisterna, en grupp socialdemokrater — egendomligt nog icke främst förutvarande kommunister, utan snarare de med det svenska broderpartiet starkast lierade — och en del s. k. radikala intellektuella inom skilda läger, som med ovilja mot USA förenar en vag förståelse för Ryssland. Anslutningen till Atlantpakten synes för de flesta med intresse för och insikt i dessa frågor framstå som en befriande handling. Tron på att Västerens organisering är ett medel att bevara freden är härvid det avgörande motivet.

Både i officiella tal och i pressen har man på norsk likaväl som på svensk sida betonat

att de skilda utrikespolitiska handlingslinjerna inte bör leda till allmänna motsättningar mellan folken. Svenskarna bör förstå norrmännen, och norrmännen bör förstå svenskarna. Den parollen har i stort sett följts i det offentliga livet, men det är svårt att göra den bestämmande för de enskildas hjärta och förnuft. Ty uppenbart är att i huvudsak läget är detsamma för dessa på ett avgränsat område levande folk, att samma argument alltså är verksamma och samma motiv bärande. Att hävda att "jag har rätt, men du har också rätt" är därför ungefär lika rimligt som att påstå att för det egna landet en motsatt politik vore lika försvarlig som den faktiskt förda politiken.

Till de missförstånd som uppstått har debatten i Sverige på de skandinaviska förhandlingarnas tidigare stadium starkt bidragit. Inom en övervägande del av den svenska pressen förnekades helt enkelt att Norge önskade en klar orientering väster ut. De yttranden av utrikesminister Lange och andra som redan förra sommaren gav besked på den punkten tolkades bort eller förklarades betydelselösa; på detta sätt trodde man sig fåvitskt kunna säkerställa en seger för den svenska ståndpunkten vid förhandlingarna. När sedan läget blev så klart att inte ens den mest skumögde eller önsketänkande kunde tvivla på Norges orientering framträdde i Sverige en annan tankegång, eller riktigare ett annat uttryckssätt, rakt motsatt vad som förut varit förhärskande. Norge hade, sade man, i själva verket hela tiden önskat inte blott en västorientering mera i allmänhet, utan en anslutning just till Atlantpakten, och förhandlingarna hade därför stått det rena spegelfäkeriet nära. Den sortens propaganda måste hos många norrmän väcka indignation. Det bör till den svenske utrikesministerns heder anföras att han uttryckligen erkänt att norrmännen fört förhandlingarna på allvar, att de hellre önskat ett skandinaviskt förbund med klarlagd västorientering än en norsk anslutning till Atlantpakten med Sverige helt utanför sammanhanget.

Värre är att en stor del av det svenska försvaret för den fortsatta isoleringspolitiken ter sig underlig för norrmännen.

Att den obrutna neutralitets-traditionen och hänsynen till Finland skapar en speciell tveksamhet i Sverige kan man förstå — även om man inte kan erkänna vare sig det ena eller det andra momentet som avgörande. Men en sådan förståelse är omöjlig inför andra argument. Då det från svenskt håll sägs att inte ens ordet västorientering får användas, då det talas om att man inte kan lita på västmakternas ord eller att Västern är för svag att skydda oss, då även bland demokrater isoleringspropagandan blandas med utfall mot USA och ett slags knyckiga bugningar mot Ryssland — då måste norsk opinion oroas. Inte främst därför att flera av dessa argument är befängda; tror någon att trygghet finns att få annat än i Västern och att USA och England sedan några år förlorat sin hållning och sin kraft? Nej, dessa argument oroar i första rummet därför att de tyder på en neutralitet av 1939 års modell.

Och då uppstår omedelbart pinsamma frågor. Tänker man sig verkligen i Sverige att spelet från förra kriget skall kunna upprepas, räknar man med ett samtidigt neutralt och fritt Sverige mellan ett av Ryssland ockuperat Finland och ett Danmark—Norge som antingen är helt eller delvis ockuperat av Ryssland eller kämpar på motsatt sida? Och om man är så i hjärtat neutral, hur kunde då antydningar om ett slags tyst anslutning väster ut göras i de skandinaviska förhandlingarnas slutfas; var det i så fall inte svenskarna som sänkte sig till spegelfäkeri och detta i avsikt att locka Norge in på en linje som i efterhand skulle hyllas som den svenska neutralitetens segrande linje? Är det rent av tänkbart att ett krig skulle leda till en politik av 1940 och 1941 års typ, till transiteringar? Den frågan undgår man inte i Norge, och den är naturlig med tanke på den svenska neutralitetspropagandans beskaffenhet.

I den mån norrmännen utgår från att svensk politik i realiteten är västorienterad, åtminstone i den meningen att varje hjälp åt Ryssland — åt Norges och Västerens fiende — under alla förhållanden är utesluten,

blir möjligheten till förståelse, till ett icke alltigenom kritiskt betraktande större. Men även här inställer sig icke blott de frågor som ständigt framförs i svensk debatt — främst: hur kan man i längden tro sig lura någon på detta sätt? — utan också frågor byggda på speciell norsk erfarenhet. Norrmännens neutralitet 1939—1940 var av liknande art — att behandla England på samma sätt som Tyskland var uteslutet —, och det omöjliga i denna situation framträdde redan före ockupationen, trots Norges relativt gynnsamma läge. Norge har under de senaste åren intagit en liknande position — anslutningen till Atlantpakten är det yttre beviset för att insikten om denna positions ohållbarhet slagit igenom.

På detta sätt belyses den nuvarande svenska politikens dubbelhet och att denna dubbelhet inte på längre sikt kan drivas. En belysning vinnes även av den svenska pressmajoritet som i sina ohämmade svängningar mellan sympati för Norge, Danmark och västmakterna och en med antiamerikanism och norskfientlighet inblandad propaganda för total neutralitet hotar att göra oss misstänkta av alla. Den genomskådade opportunismen är en dålig politisk metod.